ВЕЧЕРНИЦѢ

ЛИТЕРАЦЬКЕ ПИСЬМО ДЛЯ ЗАБАВЫ И НАУКИ.

Число 5. Львôвъ дня 1. Марта 1862.

СЛАВЯНСЬКА КОЛЫБЕЛЬ.

Гей Славо, Славо, лебедице бѣла!
Скажи намъ казку за ону пору,
Коли тя мати на свѣтъ изронила
Таку намъ милу, таку намъ любу —
Скажи намъ казку, чомусь така красна.
Якъ середъ Бескидôвъ повноцвѣтный садъ,
Чомусь такъ добра, а така нещасна,
Що въ твоѣмъ серцю трôйсѣчный булатъ?!

Чи тебе мати горемъ повивала,
Що еще груди сумъ не росадивъ?
Чи зъ хмаръ ледовыхъ колыску збивала,
Що грôмъ не ломитъ ясныхъ твоихъ крилъ?
Чи въ лучахъ сонця она тебе мыла,
Що твоя доси не жовкне краса?
Чи листъ завѣтный въ скалѣ чеканила,
Що еще думно несесь голова?

Гей Славо, Славо, де свѣтъ той старинный
Що чувавъ первый житья твого стонъ
Де земля тая, де рай твôй дѣтинный
Щось въ нѣмъ проснула утѣхъ первый сонъ?
Де твои старцѣ, що тя научали,
Чести и правды, свѣтбога любви?
Де тіи барды що въ душу ти вляли,
Огень и миро зъ небесъ ôтчины?

Скажи намъ мати, де твои туряньа?
Де гнѣзда твоихъ высокихъ ôрловъ
Де сутъ могилы твоего страданья?
И борбъ и горя жертвенная кровъ?
Чи всю азбуку дѣлъ твоихъ затерла
Временъ безвѣстныхъ тяжела стопа?
Чи пѣснь и зойкя, все слышкомъ поверла
Въ виръ катакомбôвъ заглады рука?

Мовчишъ, святая — — — мракъ темный скрывае
Твою колыбель, житья твого май;
Зачимь же тоска, голубка, взлѣтае
Гень десь за горы, надъ тихій Дунай?
И, мовъ на гробѣ безнадѣйна мила
Могилу тисне до вѣрныхъ грудій,
Такъ слѣдъ цѣлюемъ, куда ты ходила —
Цѣлюемъ порохъ зъ костій твыхъ дѣтій.

Николай Устіяновичъ.

ХЛОПСЬКА ДИТИНА.

XI.

(Продовженье).

Ѣдутъ они собѣ та поспѣшаютъ чимъ можъ скорше, а зô скуки мати зъ донькою говорятъ собѣ то о сêмъ то о тôмъ, отъ якъ имъ тамъ лише до уподобы, и якось хоть нѣбы, для нихъ, поволи перебѣгае дорога, а предцѣ минае. Уѣхали уже зъ десять миль, уже лишъ пять имъ до Львова, та затягли ся на нôчглѣгъ до жидôвськои корчмины, якъ припало; хоть корчмище здавало ся завалитъ ся кождои годины, а дахъ на нêй, то такій вамъ подôбнѣсенькій бувъ до решета, або до жидôського плаща лѣтного, що мимоволѣ въѣхавши до сѣній заразъ кождый о нимъ зажуривъ ся. Та вже й нѣкому такъ той свѣтлый, дѣравый дахъ корчмины, невлѣзъ до головы, якъ нашому старому слузѣ, а ще и що, сирота цѣлу дорогу непоговоривъ зъ нѣкимъ, хиба де на попасѣ до коній. —

Засвиставъ протягло старый парубокъ, тай пôднесши голову, якбы хотѣвъ дѣры даху порахувати — явъ говорити — неначе выдало ся булобѣ, хто бувъ придививъ ся, що му ротъ розмерзъ ся, а ôнъ зъ утѣхи трѣбуе, якъ му иде зъ мовленьемъ.

„Оу га!“.... роззѣвивъ ротъ ôнъ: „то свѣтлый „дашокъ, а диви — оу, га! якбы дѣтько ёго за ре„шето до угля наймивъ — незнати, може жидище, „абы ся ôдциганити пекла, наймивъ дѣтькови за тое „даху на решето.“

Безъ волѣ и вдовиця и донька мусѣли ся розсмѣяти зъ такои примѣтки дивно выгаданои старого, и видячи, що той говорити конче намагае ся, яли зъ нимъ бесѣдити то о сêмъ то о тôмъ, ажъ якось старому легше на серци и въ головѣ стало. Уже ходитъ по сѣнехъ посвистуючи, то знову батогомъ трѣскае — а Анастася зъ донькою забрали ся до жидôвськои малои хатки спати.

XII.

За пôвъ нôчью десь, якъ стали пѣяти першій когуты, усѣ спали пôдъ дѣравымъ дахомъ корчмины,

добре такъ, якбы и у палатѣ; лише ôдъ однои Ганѣ утѣкъ сивобородый Сонъ, она пробудилася, та и годѣ було ếй другій разъ бодай задрѣмати. А збудивъ еи дивный сонъ. Отъ якъ ếй ся снило. Ходитъ она десь нѣбы на великôй цвитущôй оболони, повно цвѣтья, ажъ у очохъ ся двоитъ краса ихъ, а такъ пахнутъ, ажъ душно — на кождôй цвѣтцѣ то мотыльокъ, то пчôлка шукае солодощій, комашки снуютъ ся безличній — жеренчитъ ажъ божа днина, така ясна и погôдна. Ходитъ она собѣ по тôй оболони, збирае цвѣтье, тай приходитъ пôдъ малый гаець, такій майный и густый, край оболонѣ стоявъ ôнъ. — Коли она пôдъ гаёкъ надôйшла, чуе, що куе зазулька, а такъ сирôтка заводитъ и розпадае ся. Зазулька на однôмъ деревѣ, а на другôмъ биля неи заразъ, явъ спѣвати соловей нѣбы плакавъ чого, такъ ôнъ розщибавъ дрôбный голосочокъ. Она иде у гай прислухати ся, тай дивитъ — а и зазулька и соловейко на ню дивлятъ ся. Якбы зачарована она слухала птыцю; — ажъ ось упадае великій червоноперый шуликъ, зашумѣвъ широкимъ криломъ, и нужъ погономъ на зазульку. Сполошивъ зазульку, сполошивъ и соловья — зазуля полетѣла и зникла, а соловѣй у страху упавъ до нôгъ Ганѣ и явъ ся тулити до неи. Имила она птычку пеститъ, тай гладитъ такъ ếй жаль бѣднои пташечки, и въ тôмъ збудила ся. —

Щожъ надъ сномъ такимъ дивнымъ и думати? Нôчъ уже и пôзна, всюда тихо, лишъ чути якъ хропятъ у другôй хатѣ жиды, а що имъ ся тамъ снитъ, то хиба лише и жиды знаютъ. —

Хоть и сонъ такій нѣбы недивный, а предцѣ Ганя надъ нимъ думала, и такъ нимъ тронена була, що тяжко було и заснути. Що тота зазулька, що той соловейко, що до неи утѣкъ, що той шуликъ, котрый розôгнавъ еи утѣху. Думала она собѣ надъ сномъ довго, товковала ёго и сякъ и такъ, якъ сама розумѣла, заснути не могла, тай и день еи такъ зайшовъ. —

Зробивъ ся и день; а сонъ за зазулю, за соловья, и за ненавистного шулика недававъ ếй еще супокою — що мавъ ôнъ ворожити, цы добре, цы лихо, немогла ôдгадати. Коли уже и ѣхали она сидѣла все задумана, здавало ся ếй, що соловейко все еще до неи тулитъ ся, а хоть мати по кôлька разъ пытала, що ếй такого, неказала она про свôй сонъ и слова.

Ѣдутъ далѣй, а мати и донька думаютъ собѣ свое. Прійшло ся ѣхати дорогою черезъ лѣсъ, а пôдъ горбокъ невеличкій ишло поволи — обѣ позлазили тай идутъ за брычкою. Само тогды що лише зôйшло сонце. Якбы рукою тронена зъ безличными струнами гусль, обôзвавъ ся цѣлый лѣсъ тысячи голосенятами птыцѣ. Тутъ отъ по при саму дорогу свистали голосно нѣбы якй сваво̂льнй хлопцѣ, косы, цвѣрѣнькали за ними, якъ глумомъ, пустаки иры, а по надъ проваломъ тамъ у темнôй гущи ладкали соловеѣ — соловейкôвъ пѣсню прорывали скрегôтливй жовны, и лопôтъ ихъ дзьобôвъ по деревахъ. Неможъ ся було доволѣ прислухувати, бо дорога не стоитъ. Уже доходятъ горбка верхъ, ажъ ось, старый слуга скричавъ на передѣ: „Огоу! огоу! дивѣтъ но дивѣтъ!" Недалечко передъ кôньми перебѣгъ дорогу заяиць — а повиже нёго переносивъ ся тишкомъ лисъ. Дивна ворожба — кажутъ, заяиць недобре; а лисъ, кажутъ добра ворожба. — Хоть усѣмъ тремъ ѣдучимъ дивне сее ся выдало, а предцѣ нѣкому такъ, якъ тому старому слузѣ. Плюнувъ зъ кôлька разъ ôдъ себе, щось лаявъ, а повтарявъ заедно: „Игѣй! та ужемъ ся постарѣвъ, а ще я такого не надыбавъ. Будь я отже зъ сего розумный, коли обохъ лихе раломъ наднесло" — тай крутивъ головою на тое, здавалося, нехоче му ся у голову и влѣзти.

Ворожба непокоила вдовицю; а Ганя еще гôршъ якъ передъ, стала задумувати ся — сонъ и ворожба, якъ то ся зходило, дивно — на пôвъ лихе, на пôвъ добре — ще ếй въ очахъ спѣваючій соловѣй сновавъ ся, ôнъ вѣдай онъ тамъ въ гущи спѣвае. Ку! ку! обôзвало ся разъ по разъ у лѣсѣ, а Ганя, якъ зачарована стала, отъ и зазуля — а чей же шуликъ ихъ не розжене. Забула ся такъ, що и невидѣла, коли мати сѣла на брычку, и ажъ учула, коли по разъ другій закликала на ню; „Ганю сѣдайже! а що тобѣ дитинко — цы не слаба ты?"

„Нѣ мамо минѣ нѣчо!" Но мати видко того невѣрила, тай стала далѣй розпытувати:

„А чогожъ ты такъ думаешъ, сумуешъ? Скажи „минѣ. Я чуламъ, якъ ты неспала, но щось неспо„кôйна така буласъ, чогось такъ зôтхнулась неразъ „и не два, а и теперъ, виджу, ты не по волн здаешъ „ся слухати, забуяаешъ що около тебе?" — Ганя спалѣнѣла, а такой еще не хотѣла казати.

То мати знову напирала на ню:

„Скажи минѣ, що тобѣ долягае — може ты що „слаба доню — а може тобѣ такого ся снило що „дивного, що и зъ думки оно зôйти не хоче?" Вдивила ся на дѣвча, котре видячи, що одгадана уже нѣбы еи тайня, знову еще бôльше зарумянѣлася.

А мати знову налягала на ню.

„Повѣжъ минѣ Ганю — таже минѣ предцѣ мо-

„жешъ хотьбы и що сказати, ты у мене одна дитина, „а я тобѣ одна.“

Годѣ уже було и упирати ся далѣй, хоть тяжко ѣй приходило, розказати. —

„Мамо“ яла она казати: „я вамъ розповѣмъ все, „що минѣ лише на гадцѣ. Я собѣ вчора вечеромъ, „незнаю чому, думала, за сиротюка Стефаня. Я собѣ „гадала, давнѣйше мы обое такъ щиро ся бавили зъ „собою, тямите тогды послѣдный разъ, якъ бувъ ôнъ „зъ вуйцемъ у насъ на великодныхъ святахъ. Хоть „дитиною я тогоды була, и ôнъ бувъ ще майже дѣт-„вакомъ, и хоть уже тому не нынѣ ся дѣе, а я та-„кôй все ѣго не могла чомусь забути, я все о нимъ „думала, хотьбы и по мимо волѣ. Минѣ все, незнаю „за якои причины, нагадували ся великоднѝ тоти „свята. Сночи я такъ думала, та и о вуйку, и такъ „собѣ заснуламъ. Я спю а минѣ снитъ ся, що я нѣбы „десь на якôйсь краснôй цвѣтистôй луцѣ рву квѣтъ, „а въ гайци заразъ коло тои оболонѣ кує зазуля и ладкае „соловѣй. Иду слухати куючои зазулѣ, тай ладкаючого „соловѣя — вже обѣ птыцѣ виджу, сталамъ тай слухаю. „Ажъ наразъ десь якъ зъ неба надôгнавъ шуликъ „такій якійсь великій, сполошивъ зазулю, зазуля уте-„кла у безвѣсти, а соловѣй - птычка, крыючи ся пе-„редъ ворогомъ минѣ летомъ упавъ пôдъ ноги. Про-„будиламъ ся потому, немоглямъ уже бôльше уснути „а чому, незнаю — тай нѣхто не приповѣвъ бы, я чо-„мусь така несупокôйна була ажъ до зорѣ раннои. „Я собѣ далѣй надъ тымъ розгадкувала. Мы ѣдемо; „а онде въ тôмъ лѣсѣ, чую знову правдного соловѣя, „тай и жалôстну зазулю. Чогось мя ажъ тронуло, „минѣ сонъ мôй ставъ передъ очима живый, я ся „бояла, абы де якій шуликъ знову неприлетѣвъ.... „Мамо! сонъ пустый такій, а мене такъ якбы хто „бувъ перепудивъ — та отъ ще до того и тота во-„рожба на дорозѣ, и добре и лихе разомъ. А потому „десь якось минѣ впяло ся до головы, що зазуля „то нашъ бѣдный вуйко, шуликъ хто, незгадати сну; „а соловѣй нѣбы.... Стефанъ.“ Спустила очи, може много матери уповѣла — а по часинцѣ додала: „Я „не знаю чому минѣ такъ ся видѣло.“ Але мати не ôдновѣла нѣчого, цы не знала, цы не хотѣла — хиба бы угадувати. —

Тай стала дальша бесѣда, мати и донька, обѣ вѣдай едно але инакъ думали.

Минувъ часъ дороги борзо, а десь коло полу-дня, яли ся показувати вежѣ Львова, зразу малѝ, потому висшѝ и бôльшѝ, ажъ наконець стало передъ очима и цѣле мѣсто. —

XII.

У пана Константа въ кôмнатѣ сумно и якось жалôбно. Ôнъ лежитъ самъ на лôжку, и здае ся нѣбы дрѣмае, прижмуривъ очи, а на виду такій блѣдый, якъ хуста, ажъ неможъ и дивити; що жіе, видко лише якъ грудь коротенькимъ и граючимъ уже ôддохомъ пôдноситъ ся и западае хоть скоро, а тяжко, якбы що важило на нѣй тягаремъ. Десь неколись ôдчиня-ютъ ся повѣки очій на шелестъ, силуютъ ся позрѣти добре, заблистятъ ледви троха, якбы блудне свѣтло ночи, тай знову замыкаютъ ся, а губы зôсхлѝ часами выдаютъ ся нѣбы шептати, и неголосно хропаво пи-таютъ ся часами: „хто тамъ?“

Биля постели слабого сидитъ молодець здоровый и дужій, нашъ Стефанъ, и ока неспускае ôнъ зъ сла-бого, глядитъ заедно и пôдслухуе, цы чого не за-проситъ. Стефанови видко по лици зблѣдлôмъ и очахъ посоловѣлыхъ, що не выспаный уже не ôдъ теперъ, и довго мусить пильнувати уже хорого. — Книжку у рукахъ тримае, хотѣвъ читати, но зморивъ го сонъ, тай явъ ôнъ дрѣмати.

Ажъ отъ и тихо дверѝ скрипли, вôйшла на пе-редъ вдовиця а за нею Ганя, уже на середъ покою станули — тай обудивъ ся Стефанъ, а разомъ пôднêсъ очи и слабый, ѣго губы зъ тяжкимъ якимсь стономъ спытали знову „хто тамъ,“ но незнавъ слабый нѣчого, хто се, и замкнувъ упять очи. Зхопивъ ся Сте-фанъ на ноги, якось такъ змѣшавъ ся, якъ увидѣвъ Анастасію и хорошу Ганю, що незнавъ зъ разу, якъ ихъ, цы утѣхою, цы сумованьѣмъ витати. Но въ такихъ пригодахъ недовго дае жура и думати — утѣху хотьбы и яку чоловѣкъ ôдразу забуде — така думка, то такъ якбы лише блысла по передъ очима и въ го-ловѣ, коли чоловѣку яка журиця на гадцѣ. Отъ такъ ся дѣяло и Стефанови, забувъ про утѣху, що ихъ видитъ, и що найпершъ стала мова за хорого. —

Розказувавъ имъ тихцемъ ôдъ коли недуга яка, и що лѣкарѣ кажутъ за ню — потому и панъ Кон-стантъ щось трохи зъ ними поговоривъ, тай такъ минуло ажъ до вечера борзенько. Вечеромъ якось слабому полегшило, просивъ ѣсти, нечувъ ся такъ дуже безсильнымъ — та и лѣкарь, що прійшовъ бувъ уже добре пôзно, робивъ якъ найкрасшу надѣю. Я-кось усѣмъ легше стало на серци, повеселѣли, та видячи, що хорый спитъ, забрали ся и самы ôдпô-чнути. —

А другого дня еще лѣпша була надѣя. Панъ Константъ и розмавлявъ, здавало ся, що очевидне свои привезли здоровя.

Десь зъ полуиня захотѣла Ганя оглянути Львôвъ, и выпросила ся у матери пôйти зъ Стефаномъ до мѣста — а що небуло причины ёй тои утѣхи заборонити, пôйшли обое. А якажъ то красна зъ нихъ була и пара — хто ишовъ по при нихъ, лише поглядавъ ся. Стефанъ рослый молодець, десь на двадцять пятôмъ року, сильный и дужій, жовтоволосый, голубй очи стрѣлистй, якбы зорѣ, — ступавъ поволи и зъ найбôльшою увагою розповѣдавъ дѣвици, що сее або тее, котора его слухала такъ, шо ёй видко и одного слова недочутого добре жаль було. А она яка? що и говорити, мы ся вже видѣли и налюбували ся, най ось мѣськй люде завидують ёй, що на селѣ росте такій квѣтъ красучій. Помалу якось зачали, идучи валами, молодята собѣ бесѣду, зачали собѣ згадовати тоти послѣднй великоднй свята у своимъ селѣ, а и одно и друге все говорило, що му годѣ тотй свята забути. Чому, то собѣ цы не умѣли, цы не хотѣли повѣсти, хоть розмова все имъ около того такôй сновала ся, и нѣбы на укôръ знову зъ кôнця зачинала ся. —

„Я“ каже Стефанъ „по тыхъ святахъ маю згадку „найкрасшу, яку лишъ чоловѣкъ коли и бажати може — бо до тои згадки вязала бы ся и надѣя, — „але щожъ то надѣя, котра нѣколи правдою вѣдавъ „не стане.“

„Якажъ бы надѣя тота така и могла бути, абысьте ажъ такъ могли говорити“ яла цѣкаво Ганя. „Сли бысьте и минѣ зхотѣли сказати — бо я до нынѣ „такои надѣи незнаю, хоть и я можу, якъ кождый „чоловѣкъ, надѣй безъ лику и мѣры мати — а предцѣ „въ нихъ вѣрю.“

„И я маю такй надѣи, котрй, якъ Богъ дозволитъ, „суть майже не надѣями, бо бы повинни дôйти до „цѣли навѣть и безъ перепонъ; но одну надѣю не„можу нѣякимъ свѣтомъ до ряду тамтыхъ поставити, „хоть я бымъ найбôльше и найтвердше хотѣвъ, абы „тая стала коли правдою.“

Дѣвчинѣ, здавалося такъ, щось ажъ у очицяхъ блысло, личко закрасилось, може то лише зъ цѣкавости; за мигъ часу она знову зачала пытати:

„Ябымъ дуже цѣкава, на якужъ вы таку рѣчъ „цы важну. цы велику, надѣю вашу опираете? Скажѣтъ минѣ; може ябымъ що и порадила, сли бы „минѣ оно можъ такъ помочи вамъ.“

Дивна тота Ганя, подумавъ Стефанъ, скажу — але такои не скажу; самъ незнавъ якъ бы, -и такôй хиба не казати.

Идутъ далѣй — ôнъ задумавъ ся, тай знову промовивъ: „Пытаете вы мене щось такого, що може, „якъ повѣмъ, и не радо учуете. А мае вамъ прикро „бути потому, то лѣпше лишѣмъ тое.“ —

Але Ганя була, хоть и яка она, такôй жѣночого роду, цѣкава, и зновъ рекла:

„Минѣ ся не видитъ, щобы ваша надѣя, котра „певно для васъ якъ найкрасша, тому минѣ мала „бути прикра. Пане Стефане! Богъ тамъ знае, що „вы хочете казати, але чей нѣчого такого дивного — „вы щось нынѣ якбы тота ворожка, — лише що она „не все може, а вы не хочете, истинно уповѣсти.“

Видко було по молодци, якъ перла го грудь сказати, що му тяжило на серци, але и якъ тяжко му тое оповѣсти було. Здавалося що зъ кôлька разъ зачне говорити, и знову задумавъ ся на ново. а на виду можъ було ёму все, якъ бы зъ письма читати. Майже подôбнѣсенько дѣялось и зъ Ганею — цѣкава була, що ôнъ оповѣсть, а и жалувала, що за много пытала. Она перша зачала розмову, але уже о чôмъ иншôмъ.

Якъ часто то придаряе ся межи людьми, що часомъ де котрй, радѣшнй коли ся видятъ, и хотѣли бы Богъ вѣсть, що все зъ собою не говорити; а прійде до того злучай, то и годѣ, якось тяжко, не въ ладъ иде бесѣда, и хоть що роби, такôй дарма, що мало ся на думцѣ, сказати. Такъ дѣялося нашимъ молодятамъ, а найбôльше Стефанови. Що ôнъ усе нехотѣвъ оповѣсти дѣвици — бувало по ночахъ думае надъ тымъ, и бажае, кобы лише еи увидѣти. Она пріѣхала до Львова, ôнъ самъ зъ нею, мôгъ все сказати, а чомужъ не мовивъ? Чому? Якъ то тяжкій и якъ легкій на тое одвѣтъ.

Перейшли найважнѣйшй и найкрасшй мѣстця цѣлого Львова, звыдѣли высокій замокъ, ôдтамъ Ганя цѣлый Львôвъ оглянула, и въ своѣй дѣтинности серця бажала, кобы она могла сидѣти довшій часъ у Львовѣ. Ажъ надъ вечеромъ обое повертаючи до дому знову пригнали собѣ на село свое, и яли знову о нимъ розговорювати.

„Минѣ“ каже Стефанъ „всюди однако, я всюды „сирота, цы у мѣстѣ, цы на селѣ — сли де на гô„дныхъ людій надыблю. то щасливъ я, що мене не „покидаютъ ся. А вже бôльше не бажу, бо щожъ „бы я мôгъ бôльше жадати?“

„А цыжъ вы можете тое знати, що всюды такй люди, що лише васъ навидятъ, а бôльше про васъ имъ и бай дуже?“ запытала ёго якбы тымъ порушена Ганя. —

„Га! сли хто и ласкавъ на сиротюка хлопського, „а сли може хто бôльше для нёго сердця мае, якъ

„цѣлый свѣтъ тыхъ дивныхъ людій — то хтожъ бы „се мôгъ бути, якъ хиба тотй, що минѣ щастье и до„лю дали? Не диво тому, що я прилягъ такъ сер„цемъ до васъ всѣхъ.“ —

Бувъ бы ще може казавъ що бôльше, але вже зробили ся дома. —

(Дальше наступитъ)

ПРОПАЛЫЙ ПРЕСТОЛЪ.

Згадаймо, що було колись,
Чого теперъ вже не бувати, —
Коли на руській міръ увесь
Короны сьяли и булаты!

О, ôдъ такихъ, мабуть, свѣтилъ
Не стало бути мраку-тѣни,
Якъ блисло девять збруйныхъ силъ
И девять княжихъ володѣній.

Такій въ ту пору бувъ у насъ
Князь Всеволодъ, панъ на Волыни.
Престолъ его сіявъ въ той часъ
До сплыву Припети й Горыни, —

Сіявъ престолъ туды на схôдъ;
Сіявъ на западъ ôдъ востоку,
До погранчнихъ ляцькихъ вôдъ:
По Вислу, Вислокъ и Вислоку.

Сіявъ на сѣверъ, ажъ де Бугъ
Не щезъ въ ятвяжськихъ борахъ зъ вида;
Сіявъ до синихъ гôръ на югъ:
На велитськихъ верхахъ Бескида.

А посередъ нашъ край — якъ рай,
Зъ Днѣстромъ завѣтнымъ якъ Дунаемъ....
Та! ще й теперъ той самый край,
А вже престола — то не маемъ.

Вже на князя тебе не стать,
Моего сироты-народу....
Престолъ, вѣнець, берло, булатъ, —
Пропало все, якъ камѣнь въ воду.

Пропало, — а чи буде зновъ?
О, не пытай, мôй край-родина!
Тобѣ осталося одно: —
Горяче серце твого сына.

А де такихъ найдесь сыновъ
Съ такимъ-же серцемъ — милионы,
И въ-двое тôлько рукъ до дѣлъ, —
То, знай, вартъ бôльше ôдъ короны.

И. Хмара.

НАРОДЪ И СЛОВЕСНОСТЬ.

(Продовженье)

Друга часть руськои землѣ дôсталася пôдъ австрійськее пановаье, и тутъ знову инакшои долѣ дознавала, якъ та, що пріишла пôдъ пановаье россійське. И тутъ бувъ найбôльшій зыскъ у тôмъ, що супокôй и ладъ удворилися постоянно. Нѣмецьке образоваье, которе майже на рôвнѣ зъ образованьемъ инишхъ западныхъ народôвъ поступало, стовкнулося зъ нами Галичанами безпосередно. Мы сталися такожъ участниками того образованья, але очевидно не на власнôмъ, но на чужôмъ, бо навѣть не-словяньскôмъ, языцѣ. Зъ поглядомъ на те, якъ высше сказано, що на чужôй словесности подане просвѣченье въ глубину самого народу николи вникнути не може, еще и се примѣтити належить, що зовсѣмъ чужій языкъ зъ тои самои причины на вынародовленье не такъ сильно и пагубно вплывае, якъ близькій побратимчій. Тымъ то и сталось у насъ, що нѣмецькій языкъ, хоть и причинився значно до розширенья просвѣты въ нѣкоторыхъ верствахъ народу; то все таки чужина, звычайно зело зъ пôдъ чужого неба, не пріймилася на нашôмъ словяньско-руськôмъ грунтѣ, и навѣть однои верствы жителѣвъ не позбавила святои рôдной мовы. Инакше маеться рѣчъ зъ соплеменною польскою мовою, котору на руськôй землѣ въ течеиью минувшихъ столѣтій исторични насилія въ однôй верствѣ, се е, въ шляхтѣ, а по малôй части, въ мѣщанствѣ, утвердили. Вона потому, хоть и не у всѣхъ, бо лишь въ низшихъ школахъ по-при нѣмецькій языкъ припущена була, сталася однакже середкомъ вынародовленья, бо причинилася до вытѣсненья руського слова навѣть зъ тыхъ кругôвъ, де воно при нещасливѣйшихъ околичностяхъ крѣпко держалося.

Отже першимъ скуткомъ, наступившимъ съ политичною перемѣною на Руси, було розширенье образованья въ нѣкоторыхъ верствахъ жительсва, а вôтакъ тымъ на чужôй словесности и пôдъ чужимъ — хотьбы и побратимчимъ — вплывомъ образованымъ верствамъ грозячее вынародовленье. Одна и друга околичность була головною причиною, що въ поединокихъ людяхъ руського народу зачинало пробуджатися народне сосвѣдѣнье, а въ слѣдъ за тымъ и гадка, якъ бы той, довгими вѣками до такого упадку приведеный, народъ подвигнути и ôдъ нового грозячого ему нещастья захоронити. Правда, що до обудженья народного почутья въ однôй части образованои верствы, причинилися немало и сами историчніи событія за новѣйшихъ временъ въ Европѣ; але бо не годиться и забувати, що при недостатку всякого просвѣченія — не въ шляхтѣ, зовсѣмъ уже вынародовленôй, но — хоть въ однôй, середнôй верствѣ народу, якъ се давнѣйше у насъ бувало, навѣть не показалась бы зможность: подумати о правдивôмъ, не одностороннôмъ, але народнôмъ, бо на народныхъ пôдставахъ и условіяхъ основанôмъ просвѣченію, а не маючи передъ очима згубныхъ прослѣдкôвъ чужого одностороннного просвѣченія, не льзя було видѣти конечности: що тее зло, хоть воно и важныи користи приносило, таки усунути, а чимось лѣпшимъ заступити належить. (Дальше буде.)

КНЯЗЬ ЮРІЙ БЕЛЗКІЙ.

(Продовженье).

V.

Въ дальшôй выправѣ Казимира противо князю волыньскому Любартови, помагавъ Казимиру по приключеню пôдъ Белзомъ, которое мы въ попереднѣйшôмъ числѣ описали, не лише, по всей вѣроятности, князь Юрій Белзкій; но мы постерѣгаемо еще на сторонѣ короля польского, князѣвъ подольскихъ, обохъ Коріятовичѣвъ, Юрія и Александра. Казимиръ старавъ ся приклонными собѣ здѣлати князѣвъ литовскихъ, Юрія и Александра, а пôзнѣйше и Теодора, *) Коріятовичѣвъ, которіи, якъ мы уже высше сказали, еще р. 1363 завоевали Подôлье. Мы неможемо положительно сказати, чи князѣ Юрій и Александеръ Коріятовичи, дѣйстно вспомагали военными силами Казимира въ настоящôй борбѣ противо стрыю ихъ Любартови; зъ жерелъ лише видко, що оба тіи князѣ при скоро наступаючôмъ примѣрю межи Польщею а Литовскими князями, разомъ съ нашимъ Юримъ Белзкимъ на сторонѣ короля Казимира стояли. **)

Якже можна було остоятись Любартови противо силамъ польского короля, при такôмъ неприязнôмъ собѣ положеню политичнôмъ?

Зверхъ того Любартъ не дбавъ о убезпеченье городôвъ своихъ. Незапускаючись въ бôй на отвертôмъ поли, не трудившись довготревалыми обсадами городôвъ, полагаючи больше на симпатіи руского народоселенья, и истончаючи въ попереднѣйшихъ временахъ силы войскъ польскихъ борбою, котору въ исторіи ведля еи естества партизанткою называютъ; не думавъ ôнъ зъ городôвъ ôтпирати удары короля польского, не намѣривъ выдержувати довготревали осады, ниже ставити свои неустроени товпы противо уорганизованому войску польскому. Увидѣвши небезпеченьство старае ся Любартъ, подобно якъ Юрій Белзкій здѣлавъ бувъ, красными обѣтницями примирити короля польского, а не осмѣлившись станути лично передъ Казимиромъ, черезъ послôвъ моливъ его, що бы пôдъ тыми самыми условіями, якъ попереднѣйше Юрія Белзкого, и его до ласки принявъ. Однакожъ Казимиръ уже зъ досвѣдченья вѣдавъ, що серце у Любарта лестиве; бо Любартъ уже бувъ разъ, якъ то мы зъ попереднѣйшихъ чиселъ знаемо, измѣнивъ королямъ угорскому и польскому. Про то Казимиръ ôтвергъ его передложенья, поступивъ пôдъ Холмъ, здобувъ тойже, дальше тожъ само городы Володимиръ, Луцкъ и Олесько, съ всею Волыньскою землею. При тôй способности довѣдуемъ ся, якъ далеко сягала земля Волыньска, названа такъ ôтъ стародавного города Волыня, лежавшого при устю рѣки Гучвы, недалеко Володимира,— и пôсля всеи вѣроятности *) розореного еще княземъ Володимиромъ великимъ. Володимиръ, Луцкъ и Олесько були столичными городами землѣ Волыньскои передъ настоячимъ заборомъ Казимира; слѣдственно часть нынѣшного Золочевского округа становила одную зъ областій Волыня. Золочѣвъ, теперѣшное окружное мѣсто, пôднесенъ до значенья не скорше, якъ въ XVI (1523) столѣтю, можною родиною Сѣньенскихъ, а головнымъ городомъ тои области було въ оніи времена еще Олесько. **)

Любартъ увѣрившись, що облестными обѣтницями неумолитъ Казимира, не боронитъ уже своихъ городôвъ, которіи пôддаютъ ся (запевно не безъ супротивленья) Казимиру — и съ своими приверженцями въ глубъ краю, вѣроятно на сѣверъ, въ стороны Полѣся надъ Припетью уступае. Казимиру оволодѣвшому Волынь, належало двигнутись пôдъ Бересть, и завоювати землю Берестеньскую. Однакожъ Бересть належавъ не Любартови, но брату его и великого князя Ольгерда, Кейстутови. Дальши подвиги Казимира не могли понравитися великому князеви литовскому Ольгерду, котрый хоть негодовавъ на Любарта, однакожъ не мôгъ хотѣти его цѣлковитои погибели и такого увеличенья могучества короля польского.

Еще повтаряю, що Бересть бувъ воротами до Полщи и до Мазовша, а тыхъ ворôтъ Литва николи лишитись не хотѣла. Полѣсье, де вѣроятно Любартъ бувъ схоронивъ ся еще ôтъ первыхъ лѣтъ панованья Гедымина ôтця литовскихъ князѣвъ, Ольгерда, Любарта и Кейстута, до Литвы належало. Казимиръ не мôгъ переслѣдовати и знищити Любарта — и тымъ самымъ не мôгъ забезпечитись въ новозавоеваныхъ краяхъ на будуче передъ новымъ нападеньемъ, если бы не перейшовъ бувъ границю паньства волыньского и вступивъ зъ теріторіюмъ Литвы.

Великій князь литовскій Ольгердъ передкладае условія до примиренья, которіи Казимиръ охотно пріймае — о чôмъ въ слѣдуючôмъ числѣ говорити загадалисьмо.

(Дальше буде.)

---

*) Kronika litewska Bychowca, wydana przez Narbutta str. 19.

**) Naruszewicz, historia narodu polskiego. Ks. 24. rok. 1366—1377 str. 245. Tom. IX. nota 4. Wydano w Lipsku 1837. „Ecce ego, dux magnus Olgerdus, cum suis fratribus Kiejstuto Jawnutha, Lubarto et cum suis liberis, conclusimus pacem cum suo fratre rege Poloniae Casimiro et ex gratia Dei cum duce Georgio et altero Georgio et Alexandro etc. etc.“

*) Ходаковского пути сообщенія зъ древной Руси въ русскомъ историческомъ сборнику. Москва 1838 Т. I. стр. 10.

**) Lipiński i Baliński starożytna Polska T. III. str. 591.

НА ПАРОХОДѢ.

На дô мновъ звѣзды блыстятъ высоко,
Пôдо мновъ хвилѣ шумятъ глубоко,
Зôрки нуряютъ для охолоды
Жаркіи личка въ студени воды.
Низôмъ водою рыбки играютъ
До ясной зори ся залицяютъ;
А зоря будцѣмъ на то й не дбае,
Лишъ по неволи ся усмѣхае.

О скажи зоре! скажи сердечна,
Скажи дитинко дробна сонечна;
Чи такъ водицевъ мило гуляти,
Якъ по надъ хмары небомъ шибати?

Чи гараздуешъ такъ въ синôмъ Дунаю
Якъ въ надоблачнôмъ родиннôмъ краю —
Та чи таки тамъ въ темнôй безôдни
Гадки — якъ въ небѣ красни свобôдни?!

Володимiръ Шашкевичъ.

КОЗАЧКА.

Народне оповѣданье Марка Вовчка. *)

I.

Живъ въ насъ у селѣ козакъ Хмара; багатыръ бувъ! Що було въ его поля, худобы, що всякого добра! Не давъ ему Господь дѣточокъ купочка, уродилась дѣвчинка одна-однимъ, якъ сонечко въ небѣ. Выпестили ѣѣ, выкохали хорошу и чепурну, и на розумъ добрый навчили. Уже шѣснадцятый годокъ минае Олесѣ, вже й сваты почали въ хату навертатись. Стари дякують за ласку, частують, а дочки не вмовляють: „Ще нехай погуляе, то буде чѣмъ дѣвованья згадати. Ще не часъ головку молоденьку на господарствѣ клопотати; нехай погуляе дѣвчиною.“

А що вже жениховъ було, Боже мôй милый! Де вона прôйде, то якъ рôй гуде! Тай дѣвчина-жъ була! Величпа, хороша, до всякого привѣтна й ласкава, и заговорить, и засмѣеться, и пожартуе; а де вже помѣтила що незвычайне, то такъ гляне, наче холодною водою зôлье, и одôйде собѣ геть.

Жила въ батька-матери, не знаючи горя, а нѣ лиха. Сказано, якъ молоде, то й гадокъ не мае; тôлько й думки, якъ бы погулять весело. Да вже якъ тамъ хороше й роскôшно ни жилося, треба було й ѣй свого лиха одбути. Занедужала перше мати: таки вже старенька була: похирѣла недѣль зо двѣ, та-й переставилась. За ненькою й батько померъ зъ нудьги та жалю за вѣрнымъ подружьямъ, що зъ нею молодый вѣкъ извѣковавъ.

Осталась Олеся сиротою. Плакала-плакала, та треба було привыкати. Добри люде ѣѣ не забували: то стара тѣтка прîйде, розважить, то дѣвчата прибѣжать, нащебечуть; а коли, то й за собою вытягнуть. Дождали осени. Сваты й не перево́дяться въ Олесинôй хатѣ: одни за дверѣ, други на порôгъ; А вона все дякуе та одмовляеться то тѣмъ, то сѣмъ.

„Чому не идешъ замужъ, Олесю?“ пытае стара тѣтка. „Жениховъ у тебе, хвалити Бога, якъ цвѣту въ городѣ; хочъ греблю гати. Чого-бъ то тобѣ гордувати? Паробки-жъ у насъ, якъ орлята жвави, молоди. И старече серце радѣе, поглядаючи на ихъ. а щобъ-то молоде дѣвоче нѣмѣло, й до жадного не хибнуло, — я вже й не знаю, якій се тепереньки свѣтъ наставъ!“

„Тѣтко сердечко! нехай я ще погуляю.“

„Пора, пора, моя-дитино! Послухай старечои суворы *) Самôй тобѣ веселенько, а въ-двохъ изъ любымъ чоловѣкомъ ище веселѣше буде. А що хазяйствечкомъ будешъ клопотатись, того не бôйся; робитимешъ не для кого, якъ для себе; любо буде й поклопотатись. Ты, дяковати Господевѣ, не крепачка; **) твоя праця не загине дурно.“

„Не крепачка! Нѣбы-то вже, якъ крепачка, то й свѣтъ завязаный! Живуть же люде!“

„Живуть Олесю, та таке ихъ и житья!“

„Якъ паны добри, то й людямъ добре.“

„Та що съ того, що паны добри? Яки ще паненята будуть! Та й добрымъ треба годити, и въ добрыхъ загорюешъ для себе хиба три ступнѣ землѣ на домовину, а въ лихихъ... то нехай Господь не доводить и чути!... Годѣ и згадувати таке!... Послухайся, Олесю, та-й на весѣльи погуляемъ! А що вже минѣ втѣшно та мило буде, якъ пощастить тебе Господь семьею, що коло тебе дѣточки, якъ бджôлочки коло повного цвѣту, загудуть!“

„Я ще погуляю дѣвчиною, тѣточко!“ та-й годѣ

II.

Ажъ ось шле сваты Иванъ Золотаренко. Олеся пошановала любыхъ гостей и рушники подавала.

А сей Иванъ Золотаренко та бувъ крепакъ. Такій-то выходився хорошій, моторный, и не пôзнати его, що въ гôркому крепацтвѣ зрôсъ.

Догадались тогдѣ вже всѣ, кого Олеся дожидала, та такъ и забурчало по селу, мовъ у джерелѣ:

„Якъ то можна! та де се видано! та хто таке чувъ, щобъ вôльна козачка за крепака ôддавалась!“

Почула стара тѣтка, та и вдарилась въ полы руками, „Бодай-же я була не дождала таке чути! Дитино моя, Олесю схаменись! Та якъ бы живъ бувъ твôй батько, або мат краще-бъ вони тебе въ глибокôй криницѣ затопили! Та ихъ и кôсточки струснуться въ землѣ зъ великого жаху та жалю! Що се ты задумала? Та се тобѣ якись чары давано!“

Такъ-то вже вмовляе стара Олесю, и просить и плаче.

„Нѣ вже, тѣточко моя люба,“ говорить Олеся, „нѣчого не поможеться: буду за Иваномъ!“

Стара до Петра Шостозуба. Нема, поѣхавъ у ярмарокъ. „Лихо!“ А той Петро Шостозубъ та бувъ первый чоловѣкъ у громадѣ, вже старезный такій, Боже! якъ молоко, бѣлый.

До Андрея Гонты — нема. До Михайла Дѣдича — нема: усѣ въ ярмарку.

---

*) Зпарошне помѣщаемо въ нашôмъ письмѣ одну изъ прекрасныхъ повѣстокъ сего класичнього украинського писателя — Марка Вовчка. Нехаючи указувати на естетичню варгость ея, припоминаемо тôлько шанобнымъ читателямъ, звернути свою увагу лишъ на самъ языкъ, якимъ написане отсе оповѣданье. Всяке переконаеться, що украинська мова — ся уплочена въ слово мелодія и гармонія, словомъ, музыка, — то не такій далекій намъ говоръ, якъ россійській, але то таки нашъ власный, хоть правда, краснѣйшій ôдъ сего, якимъ мы въ Галичинѣ говоримо, а чистѣйшій ôдъ сего, якимъ у насъ въ горахъ и на Угорщинѣ говорять. Хто въ нашôй галицькôй мовѣ, а то не тôлько въ народнôй, але и въ самôй книжнôй, що ôдъ якогось часу у насъ завелася, не бачитъ вплыву польського языка, а бачить его въ украньскôй мовѣ, — той, здаеться, не знае Украины: не знае своего народу, анѣ его мовы. Дай Боже намъ якъ найшвидче пôзнати и якъ найбôльше повчитися нашои украньскои словесности, а тогдѣ наша письменность, певнѣйше нѣжь коли, розпутаеся зъ всякого чужородного вплыву а станеться така, якъ повинна бути: народна, самостайна, руська! Еще-жъ доложѣмъ працѣ и науки, а буде вона и — учена! Прим. ред.

*) Сувора — внушеніе, przekonanie.

**) Крепакъ — крѣпостный, poddany.

„Ой лиха моя година та нещаслива! Кинусь хоть до Опанаса Бобрика!“

Сей дома бувъ. Лежить у садку пôдъ грушею, люльку пыхкае. Побачивши Олесину тѣтку, „Здорови,“ каже, „були, и Богу мили! Чи не на погориджу бѣжите?“

„Нехай вамъ Богъ помагае, пане Опанасе прійшла до васъ за радою. Порадьте мене: несподѣване лихо спобѣгло! Зберѣть раду!“

„Отсе! щобъ то для жѣнокъ раду скликати! Вже-бъ то й громада була, якъ синиця, безъ глузду! Зберѣться сами, та яка всѣхъ перекричить, тôй й правда буде.“

„Ой пане Опанасе! се не жѣночи примхи: велике нещастья намъ сталось “

Тай оповѣла ему все чисто. На що вже веселый, нежурбливый, та-й ôнъ заклопотався тôею подѣею *)

„Еге!“ каже, „що-то дурне дѣвча, сказано вже! коли й вымага якого лиха, то звелимо послухати! Ось и шапка, рушаймо!“

Йдуть, а на всѣхъ улицяхъ люде такъ и снують, ажъ не потовпляться, и все до Олесинои хаты, и стари и молоди, и мали навѣть собѣ бѣжять. Всѣ вмовляють та просять: „Не йди за крепака, не йди! Якъ такого ходу, то лучче зъ мосту та въ воду!“

А паробки оступили хату: „Не дамо дѣвчины,“ гукають, „не дамо! Нехай вôльна козачка не закрѣпощаеться, людямъ на смѣхъ, а своему селу на соромъ!“

Та що не вмовляли Олесѣ, нѣчого не помоглось. Тôлько гôршъ дѣвчину засмутили. Слухаючи ихъ щирои й розсудливои рады, хоть и одмовляла имъ, що не вповае а нѣ на худобу, бо мае й сама, анѣ на вôльность: „Що,“ каже, „по тому, що буде вôльный, коли не буде любый?“ а про-те слезы такъ зъ очей и рынуть.

„Тебе, дѣвчино, якъ я бачу, и за рôкъ не переговоришъ, а за два не переслухаешъ,“ каже Опанасъ Бобрикъ. „Сказано, жѣноцькій розумъ на що добре здатній? Отъ любый, любый, та-й годѣ А любого того яки обсѣли, на се не вважаешъ! Та що я маю слова дурно тратить? Вона и не слухае! Бувайте-жъ здорови, та не спытавши броду, не суньтесь у воду, бо втопитесь!“

Се зговоривши, потягъ старый до своеи господы, пôдъ грушу.

Далѣ й люди почали росходитись. Осталась въ Олесинôй хатѣ тôлько стара тѣтка плачуща.

(Дальше буде.)

*) подѣя — случай, произшествіе. — порча (чарод.); zdarzenie, wypadek, — czyn (czarodz.)

ВСЯЧИНА.

Кабалу и любовь Шиллера переложену на языкъ сербській, ôдограно першій разъ 17. Лютого въ народнôмъ театрѣ у Новôмъ Садѣ. И на малоруській языкъ переложивъ той драматъ, якъ намъ розказувано, П. Далиборъ Вагилевичь. Шкода дуже, що перевôдъ сей доси лежитъ рукописевъ. Народолюбцѣ прислужили бы ся не мало руськôй словесности, сли бы приняли ся за выпечатанье сего, и инишихъ еще дѣлъ П. Вагилевича, который уже въ „Днѣстровôй Русалцѣ,“ въ той часъ, коли еще мало хто въ Галичинѣ и гадавъ за руську словеснôсть, розвивавъ намъ красу нашои рôднои мовы. Невдякою булобы, слибысьмо забули про давни — а не маліи сего мужа заслуги. А найбôльше нынѣ, де уже не лише туряемъ о театрѣ руськôмъ, годилобысь обстарати про матеріялы на зрѣлище — а найде ся межи молодѣжью не малый кружокъ, що охôтно прійме ся за дѣло, и заступитъ намъ недостатокъ театру, передставленьями аматорськими у нашôй руськôй Бесѣдѣ. —

Судина изъ Ксерксесовои могилы. Изъ Галикарнасу переслано до Лондону меже инными вартными рѣчами такожъ кадыльну судину зъ алябастру 10 цалѣвъ высоку. Зъ однои стороны выжолоблено въ двохъ языкахъ— египетськими гіероглифами и ассирійськимъ письмомъ - имя „Ксерсесъ.“ Вѣдавъ зложила тоту дорогу судину Артемисія въ могилу свого чоловѣка. —

ПЕРЕПИСКИ.

П. Гр. зъ С. Наши Вечерницѣ маютъ задачу моральнôсть въ народѣ пôдносити, а не пôдкопувати — отже тому й годѣ помѣстити намъ вашу „сатирку“ a la Blumauer

П...О... у Львовѣ. Просимо о пôдписъ имени на поезіи написанои до П М. П. въ П.

Часопись Вечерницѣ выходитъ що четверга у Львовѣ.

Цѣна передплаты

Для Львова	за рôкъ 4 р. 50 кр.	за пôвъ року 2 р. 30 кр	за чверть року 1 р. 20 кр.
По-за Львовъ	„ 5 .. — „	„ 2 „ 60 „	„ 1 „ 40 „

Передплата посылаеся на имя П. Михаила Коссака въ ставропигійськôй печатни.

Одвѣчальный редакторъ Федоръ Заревичъ.

Въ печатни Институту Ставропѣгійського